

УВОД

1.1. Бесједништво и реторика

У почетку бјеше Логос (Ријеч) (Јов.1.1)

Ријеч, рјечитост, говор, бесједа, реторика, бесједништво, елоквенција, ораторство... Колико ли још појмова покушава да опише једну од најчудеснијих људских особина и дјелатности, ону по којој се човјек разликује од свих других врста. Божански дар говора и комуникације од вајкада је један број људи прихватао као поклон с неба, као ваздух или воду, и њиме се користио у изворном облику, док су други водили рачуна о томе како да употребљавају ту драгоцену способност и моћ.

„Постоји ли мелодија слађа од добро усклађеног говора? Која је пјесма боље уобличена од умјетнички обликоване реченице? Који је то глумац, који опонаша стварност, забавнији од говорника који се хвата у коштац са стварним случајевима?“, питао се Цицерон. „Ко може елоквентије од говорника подстицати на врлину, ко оштрије одвраћат од порока, ко жешће корити злотворе, ко љепше хвалити добре? Чији напад може снажније сломити похлепу, чија утјеха може њежније утишати бол?“. Али да би се тако нешто постигло, потребни су надареност и рад. Они који су природно обдарени краснорјечјем често се ослањају само на свој таленат. И наравно гријеше. Као кад неко троши своје богатство узалуд. Ипак, бесједништво многи разумију као вјештину и умјетност, свјесни да су, без обзира на постојање талента, неопходни додатни трудови да би се на прави начин овладало говорничком вјештином.

Међу првим уџбеницима у историји човјечанства нашли су се управо приручници бесједништва: бројни грчки писци су састављали дјела под називом вјештина бесједништва, а о некима од њих се сачувало прилично података. Тако са самим почетком образовања у Грчкој, сазријевала је мисао да добар говор треба да се ослања на одређене принципе и поуке које се могу учити и научити. Из тих се разлога грчки језик обогаћује новим терминима, поред оних који су означавали природно бесједништво, бесједничку праксу, краснорјечје, вјештину убјеђивања помоћу ријечи, рјечитост бесједника, нешто касније израста и ријеч реторика. Иако се првенствено односи на дисциплину која подучава правилима лепорјечја-теорију бесједништва, она постепено преузима и шире значање, па је неко доживљава као синоним за низ других, већ поменутих појмова. Ове разлике су се донекле и рефлектовале у појединим дефиницијама.

Бесједништво је за највеће ауторитете у Риму из ове области, Цицерона и Квинтилијана, било *Ars bene dicendi* – вјештина (умјетност) доброг говора. За Коракса, грчког учитеља бесједништва и првог познатог писца *Rhetorike techne*, она је „средство увјеравања ријечима“, а исту идеју су Римљани изразили као *Ars*